

Nr 162.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 142 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 mars 1951, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film; samt
- 2) förordning om tillägg till förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt.

De berörda författningsförslagen äro av följande lydelse.

Förslag

till

förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Till producent av svensk film utgår bidrag av statsmedel enligt vad nedan sägs.

2 §.

Film anses enligt denna förordning som svensk under förutsättning

- a) att producenten är här i landet bosatt svensk medborgare eller svenskt bolag eller annan svensk sammanslutning eller institution;
- b) att filmens produktion till större delen finansierats med svenskt kapital; samt
- c) att filmen inspelats med övervägande svensk konstnärlig och teknisk personal.

3 §.

Efter framställning av producenten prövar statens biografbyrå om film är svensk.

Producenten är skyldig att på anfordran lämna de upplysningar och tillhandahålla de räkenskaps- och andra handlingar, som biografbyrån kan finna erforderliga till ledning för prövningen av ärendet.

4 §.

För film, vars längd understiger 2 000 meter såsom bredfilm eller 800 meter såsom smalfilm, utgår icke bidrag.

5 §.

Bidraget utgår med tjugo procent av statens andel i nöjesskatten för biografföreställning, vid vilken bidragsberättigande film visas och i vilken till högst femton procent ingå utländska filmer. Annonsfilm anses icke utgöra del av föreställningen.

6 §.

Bidraget erlægges till producenten eller dennes ombud av biografföreställningens anordnare inom den tid som för nöjesskattens inbetalande är för varje särskilt fall föreskriven. Anordnaren äger att vid inbetalandet av nöjesskatt avräkna ett mot erlagt bidrag svarande belopp.

Underlåter anordnare av biografföreställning att rätteligen erlægga bidrag, har länsstyrelsen i det län, där föreställningen anordnats, att efter framställning av producenten utbetala honom tillkommande bidragsbelopp. Sådan framställning skall hava gjorts inom sex månader från den tidpunkt då bidraget, enligt vad i första stycket stadgas, senast skolat erläggas till producenten eller dennes ombud, vid äventyr att framställningen eljest icke upptages till prövning.

Då länsstyrelsen utbetalat bidragsbelopp enligt andra stycket, skall länsstyrelsen föranstalta om att motsvarande belopp indrives hos anordnaren av biografföreställningen.

7 §.

De närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av denna förordning, meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1951 och gäller intill utgången av juni månad 1955.

Förslag

till

förordning om tillägg till förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt.

Härigenom förordnas, att i förordningen den 21 december 1945 om nöjesskatt skall närmast efter 24 § införas en ny paragraf, betecknad 24 a §, av följande lydelse.

24 a §.

Att anordnare av biografföreställning, som erlägger särskilt bidrag till producent av svensk film, äger att vid inbetalandet av nöjesskatt för föreställningen avräkna ett mot erlagt bidrag svarande belopp, är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1951 och gäller intill utgången av juni månad 1955.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjödahl m. fl.* (I: 440) och den andra i andra kammaren av herr *Edberg m. fl.* (II: 513), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte anhålla om en förutsättningslös utredning om möjligheterna att utsträcka det statliga filmstödet till filmer under 2 000 meters längd, s. k. kortfilmer, samt om de former, under vilka ett sådant stöd eventuellt bör utgå;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aman m. fl.* (I: 441) och den andra i andra kammaren av herrar *Ståhl och Nilsson* i Kristinehamn (II: 574), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att restituera 20 % av såväl den statliga som den kommunala nöjesskatt, som belöper sig på svensk film;

dels en inom andra kammaren av herr *Widén m. fl.* väckt motion (II: 572), i vilken hemställts, dels att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, dels att frågan om bidrag till kvalitetsfilm upptages till prövning;

dels en inom andra kammaren av herrar *Onsjö och Rubbestad* väckt motion (II: 573), i vilken hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition;

dels en inom andra kammaren av herr *Spångberg* väckt motion (II: 575), i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förslaget till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film måtte besluta, att bidraget skall utgå med 30 % av statens andel av nöjesskatten, samt att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om snar utredning angående statliga åtgärder för underlättande av exporten av svensk film samt att förslag härom må framläggas för riksdagen snarast möjligt;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 576), i vilken hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att nöjesskatten slopas från och med den 1 juli 1951 vid alla biografföreställningar, i vilka svensk film ingår till minst 90 %.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionsyrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna II: 513, II: 574, II: 572, II: 573, II: 575 och II: 576.

Frågan om statligt stöd åt den svenska filmproduktionen har sedan några år varit aktuell. Sedan ämnet tagits upp vid 1949 års riksdag genom två då väckta motioner, hemställde riksdagen, att en utredning måtte verkställas. Den i anledning därav på våren 1950 igångsatta utredningen — *1950 års filmutredning* — har den 20 januari 1951 överlämnat betänkande i ämnet (SOU 1951: 1). Den verkställda utredningen visar, att den svenska filmproduktionen under de senaste åren arbetat under ekonomiskt besvärliga förhållanden. Dess genomsnittliga förluster ha varit betydande. Den ekonomiska kris, som sålunda uppstått inom branschen, har resulterat i att praktiskt taget alla de inhemska producenterna beslutat att fr. o. m. årsskiftet 1950/51 upphöra med att spela in långfilmer.

I propositionen föreslås, att den svenska filmproduktionen beredes ett ekonomiskt stöd från statens sida i den formen, att staten till producent av svensk film (långfilm) lämnar bidrag med 20 % av de på visningen av sådan film belöpande statliga nöjesskatteintäkterna. Stödet avses utgå utan föregående behovs- eller kvalitetsprövning i det enskilda fallet. Bestämmelserna i ämnet ha intagits i en förordning, vilken föreslås träda i kraft den 1 juli innevarande år med giltighet under en tid av fyra år. Statsverkets kostnader uppskattas till i genomsnitt ca 2,3 miljoner kronor per år.

Beträffande innehållet i 1950 års *filmutrednings betänkande* får utskottet hänvisa till propositionen, s. 6—28.

Över betänkandet ha *yttranden* avgivits av ett antal myndigheter och organisationer. I fråga om yttrandena hänvisas till propositionen, s. 28—39.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Utredningen har gjort undersökningar för att söka fastställa orsakerna till de försämrade ekonomiska förhållandena för vår filmproduktion. Såsom de väsentligaste faktorerna härvidlag nämner utredningen produktionskostnadernas ökning under 1940-talet till följd av den allmänna uppgången av pris- och lönenivån samt vidare den omständigheten att biografernas biljettpriser ej kunnat höjas i relation till stegringen av produktionskostnaderna. Anledningen härtill är enligt utredningen att söka i priskontrollen och den skärpta nöjesbeskattningen för biografföreställningar. En tredje betydelsefull faktor ser utredningen i den skärpta konkurrensen från den utländska filmens sida efter kriget.

I utredningens betänkande diskuteras även vissa möjligheter att genom andra åtgärder än statlig bidragsgivning förbättra lönsamheten för filmproduktionen. Bl. a. har berörts frågan, om filmproduktionens kostnader kunna nedbringas. Tre personalorganisationer, som representera i filminspelningsverksamhet sysselsatt skådespelar-, tekniker- och arbetarepersonal, ha framfört vissa kritiska synpunkter på organisationen och planläggningen inom filmproduktionen. Anmärkningarna ha från producenthåll i stort sett tillbakavisats. Emellertid synes det föreliggande materialet ge visst stöd för den av utredningen omfattade meningen, att inspelningsverksamheten torde erbjuda ökat utrymme för vissa besparings- och rationaliseringsåtgärder utan att filmstandarden äventyras eller den konstnärliga friheten inskränkes.

Utredningen har tagit upp till behandling även andra utvägar att förbättra det ekonomiska utbytet. Sålunda har utredningen förhört sig hos producenterna om möjligheterna för en begränsning av antalet filmer. Producenterna ha därefter förklarat sig beredda att medverka till en produktionsbegränsning av den innebörden, att antalet spelfilmer under en tvåårsperiod skulle begränsas till 60, varav 8 avsetts för producenter utanför producentföreningen. Utredningen har ansett en sådan åtgärd kunna medföra en viss effekt till förmån för produktionens inkomstsida, ehuru det icke vore möjligt att bedöma denna verkan siffermässigt. Från vissa remissinstansers sida ha emellertid kritiska synpunkter anförts mot denna anordning. Med

avseende på förenämnda spörsmål vill jag endast anmärka, att en överenskommen produktionsbegränsning kan medföra i olika hänseenden oförmånliga konsekvenser. Detta gäller särskilt på ett sådant område som filmens, där de fria konstnärliga initiativen böra få tillräckligt utrymme. Den ekonomiska effekten av en sådan åtgärd kan också bli diskutabel. Med hänsyn särskilt till att föreningen Sveriges filmproducenter i sitt remissyttrande uttalat tvekan om lämpligheten av en produktionsbegränsning torde risken för att en sådan kommer till stånd vara ringa.

Utredningen har vidare trätt i förbindelse med representanter för biografägarnas organisationer och med dem diskuterat frågan om ett ekonomiskt stöd åt den svenska filmproduktionen från biografägarnas sida. Efter förhandlingar inom och mellan de tre ifrågavarande organisationerna — Sveriges biografägareförbund, Ordenshusens riksförening och Sveriges folkbiografer aktiebolag — ha dessa i skrivelser till utredningen förklarat sig beredda att rekommendera sina medlemmar att erlægga produktionsbidrag om högst 5 % av brutointäkterna, efter avdrag för nöjesskatt, vid visning av sådan svensk film, som kunde komma att bli berättigad till statsbidrag. Detta stöd från biografägarnas sida har beräknats tillföra produktionen i runt tal 700 000 kronor om året.

Sammanfattningsvis måste av utredningens undersökningar anses framgå, att läget för den svenska produktionen av spelfilmer — även under förutsättning att besparingsåtgärder vidtagas i inspelningsverksamheten och att biografägarna skulle lämna ekonomisk hjälp av nyss angiven storleksordning — för närvarande är sådant, att produktionen genomsnittligt sett är förlustbringande.

Vid bedömandet av frågan om ett samhälleligt ingripande till förmån för produktionen är påkallat har utredningen berört olika synpunkter av kulturell, social, nationalekonomisk och skattefiskalisk art. Vad utredningen här anfört kan jag i stort sett biträda. Filmen har blivit en viktig kulturfaktor i vår tid. Det skulle innebära en föga lycklig utveckling, om det svenska inslaget på detta område skulle försvinna. För stora folkgrupper i vårt land har svensk film blivit en självklar tillgång. Ett bortfall av den svenska filmen skulle också betyda en avsevärd minskning av nöjesskatten. Såsom vidare framhållits av utredningen har det i flertalet europeiska länder ansetts vara en samhällelig angelägenhet att genom direkta eller indirekta åtgärder främja den inhemska produktionen. Detta gäller icke minst våra nordiska grannländer. I likhet med utredningen och flertalet remissinstanser förordar jag med hänsyn till det anförda, att staten skall medverka till att skapa möjligheter för fortsatt svensk produktion av spelfilmer genom att lämna ett lämpligt avvägt stöd.

Beträffande det statliga stödet har i en reservation till utredningens betänkande föreslagits, att staten skulle till de svenska filmproducenterna lämna ett bidrag, motsvarande en relativt stor andel av den statliga nöjesskatten på svensk film, och att man som kompensation för inkomstbort-

fallet för staten skulle införa en skatt å filmhyrorna för såväl svenska som utländska filmer. I flertalet remissyttranden har uttalats, att frågan om en filmhyreskatt borde närmare utredas. För egen del är jag icke beredd att nu taga upp detta spörsmål. Jag får för övrigt erinra om att enligt de av Sverige ingångna avtalen för undvikande av dubbelbeskattning beskattningsrätten till inkomster i form av royalties regelmässigt är förbehållen det land, där betalningsmottagaren är bosatt.

I övrigt ha i fråga om formen för statsstödet framkommit olika meningar i yttrandena. Majoriteten av remissinstanserna har biträtt utredningens förslag om ett generellt och av kvalitetsbedömning oberoende stöd, som skulle utgå till producent av svensk film med viss del av de på filmens visning belöpande statliga nöjesskatteintäkterna. I ett yttrande har en sänkning av nöjesskatten för biografföreställningar förordats. Slutligen ha i några yttranden framställts yrkande, att stödet bör föregås av en prövning av filmernas kvalitet, sedd ur kulturella och estetiska synpunkter.

I det läge, vari den svenska filmen för närvarande befinner sig, bör stödet från statens sida få karaktären av hjälp till självhjälp. Stödet bör för att motsvara detta syfte kunna på förhand till sin storlek någorlunda bedömas och bör vidare, för att producenterna skola kunna planlägga på något längre sikt, icke bli alltför kortvarigt.

Såsom jag i direktiven för utredningen antydde, skulle en anordning, enligt vilken stöd beredes endast åt produktionen av såsom högklassig ansedd film, vara förenad med olägenheter. Redan fastställandet av bedömningsnormerna skulle erbjuda betydande svårigheter. Bedömningen av en films värde är vidare, även om man lyckats fastställa relativt klara och entydiga normer, en högst subjektiv och vansklig sak. Detta framgår icke minst av de skiftande kritikeromdömena för en och samma film i våra tidningar. Mycket stora krav skulle vidare komma att ställas på den krets av personer, som skulle ha att göra urvalet, särskilt om detta skulle ske icke blott ur konstnärliga och estetiska utan även ur exempelvis allmänt kulturella och folkbildande synpunkter. Fara kunde uppstå, att vissa speciella riktningar skulle gynnas till men för den konstnärliga friheten. En annan svårighet skulle uppstå, när det gällde att bestämma tidpunkten för bedömningen. Om denna skulle ske på manuskriptstadiet, skulle kanske i många fall kunna inträffa, att den färdiga filmen icke visade sig uppfylla de kvalifikationer, som påräknats vid bedömningen av manuskriptet. En bedömning på grundval av redan färdiga filmer skulle å andra sidan vara förenad med bl. a. den nackdelen, att producenterna skulle sakna fasta hållpunkter vid upprättandet av sin produktionsbudget. De anförda olägenheterna synas motivera, att tanken på en kvalitetsbedömning av filmerna avböjes.

Icke heller synes ett statligt stöd, utgående efter prövning av behovet i det individuella fallet, innebära en lämplig lösning. I likhet med utredningen anser jag, att detta alternativ skulle vara i praktiken synnerligen svårhanterligt.

Då en allmän sänkning av nöjesskatten för biografföreställningar måste

anses utesluten i nuvarande statsfinansiella läge och dessutom skulle ge ett alltför ojämnt stöd åt filmproduktionen, återstår att bedöma den av utredningen och majoriteten av remissinstanserna förordade formen. Icke heller denna går fri från invändningar. Då det som i dagens situation gäller att ingripa för att stödja den samlade spelfilmproduktionen, måste emellertid denna lösning anses som den lämpligaste, särskilt om man — som utredningen föreslagit och jag i det följande kommer att förorda — avser, att det statliga stödet skall täcka endast en del av det som genomsnitt framräknade underskottet på en filminspelning. Jag föreslår sålunda, att det statliga stödet till de svenska filmproducenterna skall konstrueras som ett bidrag uppgående till viss del av de på visningen av svensk film belöpande statliga nöjesskatteintäkterna.

Utredningen har föreslagit, att nämnda del av nöjesskatten skall bestämmas till 20 %. Enligt en av utredningen redovisad kalkyl skulle, för att täcka det genomsnittliga underskottet per film, erfordras ett stöd uppgående till i runt tal 30 % av den statliga nöjesskatteandelen. Av olika skäl, bl. a. kalkylens approximativa karaktär, det i vissa fall nära sambandet mellan biografnäringen och filmproduktionen samt möjligheterna till rationalisering av filminspelningsverksamheten, har emellertid utredningen satt ned procenttalet på nyss angivet sätt.

I ett antal yttranden har ifrågasatts, huruvida icke den av utredningen förordade procentsatsen borde höjas. Producentföreningen har vid granskning av utredningens kalkyl funnit, att vissa däri angivna utgiftsposter beräknats i underkant och från sina egna beräkningar kommit till slutsatsen att en återbäring av 36 % skulle krävas för förlusternas täckande. Föreningen har med beaktande av det statsfinansiella läget ej ansett sig böra framställa krav på att erhålla full kompensation för de förutsedda förlusterna utan föreslagit att andelsprocenten fastställles till 30.

För egen del ansluter jag mig till utredningens ståndpunkt, att det statliga stödet bör begränsas till 20 % av statens nöjesskatteandel. Avgörande för detta ställningstagande har varit — förutom nödvändigheten att begränsa statens utgifter — den förut angivna synpunkten att stödet bör få karaktär av hjälp till självhjälp. Det bör sålunda ej innebära en garanti för att producenten får täckning för i det närmaste varje förlust. Man bör kunna räkna med att stödet skall verka som ett incitament till en i konstnärligt och ekonomiskt hänseende noggrann planering av inspelningsverksamheten.

Beträffande ordningen för fastställande av bidragsrätt och formen för utbetalningen av det statliga bidraget har utredningen i sitt förslag upptagit det danska systemet som förebild. Förslaget innebär, att frågan huruvida en film skall anses som svensk skall prövas av statens biografbyrå. Vidare föreslås, att bidraget skall erläggas av biograf föreställningens anordnare direkt till filmproducenten. Några erinringar ha icke gjorts mot dessa förslag. Då de synas innefatta en praktisk ordning, förordar jag, att desamma genomföras.

Det av mig förordade bidragssystemet bör självfallet betraktas som en temporär understödsform. Konjunkturerna på filmmarknaden kunna växla och även andra omständigheter kunna inträffa, som göra att behovet av stöd minskar eller bortfaller. Å andra sidan är det, såsom jag redan tidigare antytt, av vikt, att giltighetstiden för bidragssystemet icke från början begränsas för mycket. En giltighetstid av i första hand fyra år synes ge producenterna tillräckligt utrymme för en uppläggning av produktionsplanerna även på längre sikt.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film*. Vidare har inom departementet upprättats, i anslutning till vad utredningen förordat, förslag till *förordning om tillägg till förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt*. Sistnämnda författningsförslag innefattar allenast en hänvisning till viss bestämmelse i den nya bidragsförordningen.

I det följande kommer jag att närmare redogöra för vissa av bestämmelserna i förslaget till bidragsförordning.

2 §. I utredningens förslag (punkten c) har såsom en av förutsättningarna för att en film skall anses som svensk upptagits, att den till huvudsaklig del inspelats på svenska språket. Häremot har från företrädare för kortfilmproduktionen invänts, att detta villkor skulle från statsbidrag utesluta sådan svensk film, där dialogen till övervägande del föres på utländskt språk, exempelvis en i utlandet upptagen dokumentärschildring eller en spelfilm om de danska och norska flyktingarna i Sverige under andra världskriget. Då jag finner det angeläget att i görligaste mån undvika föreskrifter, som kunna innebära en begränsning i de svenska producenternas handlingsfrihet, förordar jag, att något villkor om inspelning på svenska språket icke uppställs.

Utredningen har vidare föreslagit det ytterligare villkoret, att ateljéupptagningarna skola ha skett här i landet. Från de nyssnämnda företrädarna för kortfilmproduktionen har däremot anförts, att begreppet ateljéupptagning är ägnat att föranleda vissa tolkningssvårigheter. För egen del anser jag, att jämväl detta villkor utan olägenhet kan uteslutas.

3 §. I denna paragraf stadgas bl. a. att det skall tillkomma statens biografbyrå att pröva om en film är svensk.

I instruktionen för byrån finnas upptagna bestämmelser om besvär över byråns beslut. Enligt bestämmelserna skall talan fullföljas hos Kungl. Maj:t. Någon besvärbestämmelse enfordras sålunda icke i bidragsförordningen.

Av utredningen har föreslagits, att biografbyrån skall, sedan en film förklarats vara svensk, göra anteckning härom på sådant av byrån utfärdat tillståndskort, varom stadgas i 7 § förordningen den 22 juni 1911 angående biografställningar. Biografbyrån skulle därjämte underrätta länsstyrelserna och de myndigheter, som ombesörja uppbörd av nöjesskatt, om sådan fast-

ställelse. Mot detta stadgande har biografbyrån, på sätt framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, framställt vissa erinringar. Då stadgandet lämpligast har sin plats i en tillämpningsförfattning, torde det böra uteslutas ur bidragsförordningen. Jag torde få återkomma till frågan i senare sammanhang.

4 §. Utredningens förslag att bidrag icke skall utgå för film, som understiger 2 000 meter, har mött gensaga från några håll. Sälunda har i den av företrädare för kortfilmproduktionen ingivna skrivelsen gjorts gällande, att statligt stöd borde utgå också till olika filmkategorier under angivna längd, såsom barnfilm, novellfilm, konstnärlig experimentfilm samt dokumentärfilm av varierande slag.

Frågan om statsstöd till svensk film har väckts mot bakgrunden av den svenska spelfilmproduktionens ekonomiska förhållanden. Den närmast aktuella angelägenheten är att bereda denna del av filminspelningsverksamheten ekonomiskt gynnsammare förutsättningar än tidigare. Indirekt betyder ett stöd åt långfilmproduktionen även ett stöd åt kortfilmen, som i väsentlig mån är avhängig av tillgången till svensk långfilm för sin visning på biograferna. Vid sådant förhållande och då frågan om ett direkt stöd åt kortfilmproduktionen ej lämpligen kan beaktas i förevarande sammanhang, finner jag mig böra godtaga utredningens förslag. Beträffande barnfilmen vill jag särskilt framhålla, att frågan om stöd åt denna för närvarande är föremål för utredning av 1949 års filmkommitté. Slutligen må i anledning av vad kortfilmrepresentanterna anfört här erinras om de icke oväsentliga statsanslag, som under en följd av år ställts till statsorgans eller organisationers förfogande för framställning i direkt samarbete med producentföretagen av social, ekonomisk och för utlandsvisning lämplig dokumentär- och upplysningsfilm.

Av biografbyrån har anmärkts, att stadgandet om filmens längd avsåge endast breddfilm. En motsvarande gräns borde fastställas även för smalfilm. Detta har beaktats i departementsförslaget genom att för smalfilm införts gränsen 800 meter, vilken motsvarar 2 000-metersgränsen för breddfilm.

6 §. Första stycket i förevarande paragraf ansluter sig till vad utredningen föreslagit. Därutöver har ansetts lämpligt att meddela föreskrift om tiden då producentbidrag skall erläggas av biografägaren. I detta avseende förordas, att samma tidsbestämmelser skola gälla som för erläggande av nöjesskatten till vederbörande uppbördsmyndighet.

I andra stycket ha intagits bestämmelser om vad producenten har att iakttaga, om biografafforeställningens anordnare underlåter att rätteligen erlægga bidrag. Producenten bör i sådant fall kunna vända sig till vederbörande länsstyrelse för att utbekomma bidraget. Den tid, inom vilken producenten för att bevara sin rätt mot staten skall göra framställning till länsstyrelsen, bör — såsom i yttranden från statskontoret och överståthållar-

ämbetet framhålles — vara fömligen kort. Statskontoret har föreslagit en månad, räknat från tiden för filmvisningens avslutande, medan överståthållarämbetet uttalat sig för tre månader från dagen för biograföreställningen. För egen del förordar jag, att tidsfristen bestämmes till sex månader räknat från den tidpunkt då bidraget enligt den i 6 § första stycket meddelade föreskriften skall ha erlagts av biograföreställningens anordnare till producenten eller dennes ombud.

Ikraftträdande och giltighetstid. Förordningen bör, såsom förut angivits, träda i kraft den 1 juli 1951 och gälla tills vidare intill utgången av juni månad 1955. Jag är ense med utredningen om att förordningen bör äga tillämpning även å svenska filmer, som haft premiär före förordningens ikraftträdande, om de visas efter denna tidpunkt. Som en konsekvens härav kommer, då förordningen framdeles upphör, bidrag icke att utgå för visningar under tiden därefter, även om filmen haft premiär före utgången av förordningens giltighetstid.

Statsverkets kostnader för stödet till filmproduktionen kan enligt utredningens beräkningar uppskattas till i genomsnitt ca 2,3 miljoner kronor per år. För budgetåret 1951/52 räknas med en något mindre belastning av statskassan med hänsyn till att filmproduktionen inte kunde antagas bli omedelbart återupptagen i full omfattning efter hävandet av det nuvarande filmstoppet. Utredningen förordar, att ett belopp av 2 miljoner kronor anvisas som förslagsanslag på riksstaten för budgetåret 1951/52.

Riksräkenskapsverket har förklarat sig kunna godtaga, att länsstyrelsen från ett för statsbidraget anvisat förslagsanslag omför till inkomsttiteln för nöjesskatt de belopp, avseende statsbidrag, som genom biografägarnas försorg utgå till de bidragsberättigade producenterna. En reservant i riksräkenskapsverket har dock ansett, att det ur budgettekniska synpunkter borde övervägas, huruvida man icke kunde låta sig nöja med att å inkomsttiteln för nöjesskatt redovisa den till statskassan faktiskt inflytande skatten.

För egen del anser jag den i sistnämnda uttalande ifrågasatta anordningen vara att föredraga. I princip synes det vara olämpligt att från ett utgiftsanslag på riksstaten överföra medel till en skatttitel, vilket skulle bli följden, om utredningens förslag följes. Biträdes den alternativa linjen komma visserligen statens utgifter i anledning av producentbidragen ej till uttryck i budgeten. Å andra sidan kan genom en särskild redovisning av nöjesskatten för svensk film i räkenskaperna nämnda utgifter lätt framräknas och uppgift därom kan av riksräkenskapsverket lämnas i samband med den årliga inkomstberäkningen. De utbetalningar av bidrag direkt från länsstyrelser till producenter, som ibland kunna förekomma, torde böra ske från inkomsttiteln. Jag föreslår sålunda, att något utgiftsanslag icke anvisas för ifrågasatt varande ändamål.»

Utskottet. Såsom departementschefen framhållit, har frågan om statligt stöd åt den svenska filmproduktionen på sistone erhållit ökad aktualitet. I

sitt nyligen avgivna betänkande i ämnet har 1950 års filmutredning närmare belyst de förhållanden, under vilka filmproduktionen i vårt land arbetat under de senaste åren. Undersökningarna visa, att filmproduktionens lönsamhet undergått en fortskridande försämring efter andra världskrigets slut. Genomsnittligt sett ha förlusterna varit betydande. Ett flertal faktorer ha bidragit till denna utveckling, främst de ökade produktionskostnaderna samt den omständigheten att biografernas biljettpriser till följd av priskontrollen och den skärpta nöjesbeskattningen icke kunnat höjas i relation till kostnadsstegringen. Även den efter kriget skärpta konkurrensen från utländska filmer har medverkat till uppkomsten av den nu akuta krisen, vilken resulterat i att praktiskt taget alla inhemska producenter upphört med inspelningen av långfilmer.

Förutom statlig bidragsgivning såsom ett medel att förbättra filmproduktionens lönsamhet kunna givetvis även andra utvägar diskuteras. Utredningen har för sin del undersökt möjligheten att genom besparingsåtgärder i inspelningsverksamheten eller genom särskilda produktionsbidrag från biografägarnas sida förbättra det ekonomiska utbytet. Sammanfattningsvis kan dock konstateras, att läget för den svenska produktionen av spelfilmer för närvarande är sådant, att det får anses uteslutet att enbart på dessa vägar återställa den ekonomiska balansen. En utväg att i annan form än genom statligt stöd förbättra filmproduktionens lönsamhet har förts på tal i motionen II: 572, där den tanken framförts, att biljettpriset på biograferna skulle höjas med 10 öre i förening med en höjning av filmhyran för svensk film med 7,5 %. På så sätt skulle de svenska filmproducenterna tillföras omkring 2,2 milj. kronor per år, samtidigt som biografägarna finge full kompensation för filmhyreshöjningen. Såsom i motionen framhålles, har någon höjning av biografbiljetternas nettopris (d. v. s. bruttopriset med avdrag för nöjesskatt) icke kommit till stånd sedan 1942. Under hänvisning därtill och till den omkostnadsstegring för biografteatrarnas vidkommande, som ägt rum efter nämnda tidpunkt och som blivit särskilt markerad på grund av den pågående pris- och löneutvecklingen, har från biografägarnas sida vid nyligen inledda förhandlingar med priskontrollnämnden framställts krav om en höjning av biografbiljettpriserna i syfte att därigenom bereda biografägarna någon kompensation för de ökade kostnaderna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om biografägarorganisationernas utfästelse att lämna särskilt produktionsbidrag utöver sedvanligt utgående filmhyra. En biljettprishöjning av den storleksordning som skulle erfordras för att kompensera biografägarna även för en så väsentlig ökning av filmhyrorna som förutsattes i motionen får antagas medföra en för biografnäringens lönsamhet ogynnsam nedgång i publikanslutningen. Utskottet kan därför icke betrakta den av motionärerna anvisade utvägen såsom framkomlig.

Frågan om ett statligt ingripande till förmån för filmproduktionen får ses mot bakgrunden av olika synpunkter av kulturell, social, nationalekonomisk och skattefiskalisk art. I likhet med departementschefen anser ut-

skottet — såväl med hänsyn till den svenska filmens krisläge som i betraktande av de olika värden för landet som uppehållandet av en svensk filmproduktion representerar — det välbetänkt, att staten genom ett lämpligt avvägt stöd medverkar till att säkerställa en fortsatt svensk produktion av spelfilmer.

Beträffande formen för en statlig bidragsgivning innebär propositionsförslaget, att producent av svensk långfilm berättigas till ett bidrag, utgående med 20 % av statens andel i nöjesskatten för biografföreställning, vid vilken sådan film visas. Stödet skall utgå utan föregående behovs- eller kvalitetsprövning i det enskilda fallet. Bestämmelser i ämnet äro avsedda att intagas i en förordning, vilken föreslås skola träda i kraft den 1 juli innevarande år och erhålla giltighet under en tid av fyra år. Statsverkets kostnader uppskattas till i genomsnitt omkring 2,3 milj. kronor per år.

Vad först angår förslaget att statsstödet skulle utgå utan föregående behovs- eller kvalitetsprövning, ha de av departementschefen till stöd härför anförda skälen syntts utskottet bärande, varför utskottet tillstyrker bifall till propositionsförslaget i denna del. Av detta utskottets ställningstagande följer, att utskottet icke kan giva sin anslutning till den i motionen II: 572 framförda tanken på ett efter kvalitetsprövning utgående statsbidrag. I och för sig kunna väl goda skäl andragas för den meningen, att ett samhälleligt stöd åt filmproduktionen uteslutande bör komma kvalitetsfilmerna till godo. Såsom i propositionen framhålles, äro emellertid åtskilliga olägenheter förenade med ett sådant bidragssystem. Sålunda torde redan fastställandet av bedömningsnormerna erbjuda betydande svårigheter. Bedömningen av en films värde är vidare en subjektiv sak. En annan svårighet erbjuder valet av tidpunkten för bedömningen. Över huvud taget synes kvalitetsfrågan i förevarande sammanhang böra få träda i bakgrunden, eftersom statens medverkan här har en så framträdande ekonomisk motivering.

Såsom departementschefen framhållit, måste en allmän sänkning av nöjesskatten för biografföreställningar anses vara utesluten i nuvarande statsfinansiella läge. Med denna utgångspunkt läres så mycket mindre utrymme finnas för det i motionen II: 576 framställda yrkandet om borttagandet av nöjesskatten för biografföreställningar, i vilka svensk film ingår med minst 90 %. Härtill kommer, att allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), vartill Sverige anslutit sig (jfr prop. nr 52/1950 och riksd. skr. nr 88/1950), i enlighet med sin artikel III förbjuder användning av inre skatter, avgifter och regleringar till skydd för inhemsk produktion och sålunda utgör hinder för en åtgärd av det slag som i motionen föreslås. Avtalet medger emellertid — vilket med hänsyn till innebörden av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om formen för filmstödet är av betydelse — undantag för utbetalning av subventioner enbart till inhemska producenter, inbegripet subventioner, som härröra från inkomster av inre skatter och avgifter, uttagna i överensstämmelse med bestämmelserna i avtalets omnämnda artikel. I enlighet med det sagda avstyrker utskottet motionen II: 576.

Enligt propositionsförslaget skall stödet till filmproduktionen ges formen av ett partiellt avstående av den statliga andelen av nöjesskatteintäkterna från visningen av svensk film. Häremot är från utskottets sida intet att invända. Medan således Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del begränsar sig till den statliga nöjesskatteandelen, föreslås i de likalydande motionerna I: 441 och II: 574, att även den kommunala andelen i nöjesskatten å svensk film skall tas i anspråk. I anledning härav vill utskottet erinra, att i samband med den vid ingången av år 1948 genomförda skärpningen av nöjesskatten för biografforeställningar skatten i fråga, från att dessförinnan ha delats lika mellan stat och kommun, bestämts att till tre fjärdedelar tillfalla statsverket och till en fjärdedel vederbörande kommun. Med denna nya fördelningsgrund tillfaller den genom skattehöjningen erhållna inkomstökningen i stort sett statsverket. Enligt utskottets mening böra kommunernas ifrågavarande nöjesskatteintäkter icke tagas i anspråk för ändamålet.

Beträffande omfattningen av statens stöd fann filmutredningen för sin del, att detsamma för att täcka det såsom genomsnitt framräknade underskottet per film borde fixeras till i runt tal 30 % av den statliga nöjesskatten å svensk film. På närmare anförda skäl stannade emellertid utredningen vid att förorda ett stöd av 20 %. Utredningens förslag föranledde i ett antal remissyttranden erinringar till förmån för ett högre procentuellt stöd, bl. a. från producentföreningen, som bestred riktigheten av vissa beräknade utgiftsposter i den av utredningen åberopade kalkylen. Enligt föreningens beräkningar erfordrades en nöjesskatteåterbäring av 36 % för att täcka produktionens förluster. Med hänsyn till det statsfinansiella läget ville föreningen dock ej framställa anspråk på större återbäring än 30 %. I propositionsförslaget förordas i överensstämmelse med utredningens förslag en bidragsprocent av 20.

Såsom departementschefen förordat, bör statsstödet få karaktären av en hjälp till självhjälp och icke uppfattas som en garanti för täckning av i det närmaste varje förlust. Utskottet kan även instämma i departementschefens uttalande om stödets verkan som en eggelse till en i konstnärligt och ekonomiskt hänseende noggrann planering av inspelningsverksamheten. Utskottet finner det emellertid sannolikt, att den betydande pris- och löneutveckling, som pågått i tiden efter utredningens färdigställande i början av innevarande år, har påverkat filmproduktionens utgiftssida och att därför utredningens kalkyl ej utgör ett så tillförlitligt underlag för ett ställningstagande i fråga om stödets storlek som önskvärt vore. Några ostridiga uppgifter i avseende å denna påverkan stå dock ej till utskottets förfogande. I detta läge finner sig utskottet därför böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag, att stödet bör begränsas till 20 % av de på visningen av svensk film belöpande statliga nöjesskatteintäkterna, men förutsätter samtidigt, att Kungl. Maj:t på grundval av den utredning, som producenterna i förevarande avseende må finna anledning förebringa, tager frågan om procentsatsens höjd under omprövning och, därest förhållandena därtill föranleda, underställer riksdagen ifrågakommande förslag i ämnet.

Av utskottets ställningstagande i fråga om statsstödet form framgår, att utskottet icke biträder de yrkanden som framställts dels i de likalydande motionerna I: 441 och II: 574 om 20 % restitution av såväl den statliga som kommunala nöjesskatten, vilken belöper på svensk film, dels i motionerna II: 572 och II: 573 om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, dels ock i motionen II: 575 om 30 % producentbidrag av statens andel i nöjesskatten.

Mot vad i propositionen i övrigt anförts och föreslagits har utskottet icke funnit anledning till erinran. Icke heller har granskningen av de vid propositionen fogade författningsförslagen givit utskottet anledning till någon anmärkning.

För utskottet återstår att taga ställning till de utredningsyrkanden, som framställts i motionen II: 575 samt i de likalydande motionerna I: 440 och II: 513.

I motionen II: 575 uttalas, att en svensk film för att vinna avsättning på den utländska filmmarknaden måste »dubbas», d. v. s. förses med på främmande språk intalad dialog, ett förfarande som åsamkar producenten-distributören betydande kostnader. Någon form av hjälp borde därför beredas producenterna genom statsmakternas mellankomst. Olika vägar kunde därvid tänkas, antingen att det genom anslag av statsmedel inrättades en speciell lånekassa för ändamålet eller att någon form av exportkreditgaranti lämnades, som i avsevärd omfattning skyddade de svenska producenterna mot förluster. Under alla förhållanden syntes frågan vara värd att utreda. Motionen utmynnar i ett yrkande om hemställan till Kungl. Maj:t om snar utredning angående statliga åtgärder för underlättande av exporten av svensk film samt att förslag i ämnet framlägges snarast möjligt. Utskottet finner det för sin del vanskligt att bedöma den föreliggande frågans angelägenhetsgrad liksom även om några väsentliga resultat skulle vara att vinna med den ifrågasatta utredningen. Med hänsyn härtill är utskottet icke berett att tillstyrka, att riksdagen gör någon framställning till Kungl. Maj:t i ämnet.

I de likalydande motionerna I: 440 och II: 513 slutligen har upptagits frågan om ett särskilt stöd till den kvalificerade kortfilmproduktionen. I motionerna erinras inledningsvis om att 4 § i det vid propositionen fogade förslaget till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film från rätt till producentbidrag utesluter film, vars längd understiger 2 000 bredfilmmeter respektive 800 smalfilmmeter. Enligt motionärernas uppfattning vore det föreslagna statsstödet åt långfilmproduktionen icke ägnat att förbättra den svenska kortfilmens situation; risk funnes i stället att dess utveckling komme att ytterligare hämmas. Det borde vara en konsekvens av den inledda stödpolitiken att åt en särskild utredning uppdraga att genomtränga kortfilmens problem samt att undersöka om och på vad sätt även denna filmform skulle kunna stödjas. Betänkligheterna mot att tillämpa vissa urvalsprinciper beträffande kortfilmer torde, framhålls slutligen, icke behöva vara så stora som de som anförts mot en kvalitetsbedömning av långfilmen. Motionärerna hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

anhåller om en förutsättningslös utredning rörande möjligheterna att utsträcka det statliga filmstödet till kortfilmen samt om de former under vilka ett sådant stöd eventuellt bör utgå. Utskottet finner sig i anledning härav böra framhålla, att det enligt utskottets mening framstår såsom i och för sig önskvärt att en ur konstnärliga och kulturella synpunkter högklassig svensk kortfilmproduktion i möjligaste mån befrämjas av det allmänna. Förslag i sådant syfte har framlagts i det av 1941 års filmutredning år 1942 avgivna betänkandet med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. Då nämnda förslag ännu icke blivit föremål för slutlig prövning och Kungl. Maj:ts uppmärksamhet sålunda redan blivit fäst på föreliggande spörsmål, anser sig utskottet icke för närvarande böra påkalla någon ytterligare utredning i ämnet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 441 och II: 574, II: 572, sistnämnda motion i vad den avser avslag å Kungl. Maj:ts förslag, II: 573 samt II: 575, sistnämnda motion i vad den avser bidragsprocenten, antaga vid propositionen fogade förslag till

a) förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film,

b) förordning om tillägg till förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt;

II. att motionerna I: 440 och II: 513 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen II: 572, i vad den icke behandlats under I., icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionen II: 575, i vad den icke behandlats under I., icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionen II: 576 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Eric Ericson, Sundelin, Rosenberg, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Einar Persson, Bergman, Söderquist och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Bergstrand, Åkerström, Petterson i Degerfors, Widén, Birke, Svensson i Alingsås och Larsson i Stockholm.

Reservationer.

1) av herrar *Söderquist, Bengtson, Svensson* i Grönvik, *Rubbestad, Bergstrand, Widén* och *Larsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att med bifall till motionerna I: 440 och II: 513 samt II: 572 och II: 573 avslå Kungl. Maj:ts förslag samt hemställa om utredning rörande bidrag till kvalitetsfilm och kortfilm och att därför

dels utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»De ekonomiska svårigheter, som enligt vad 1950 års filmutredning visat på senare år mött den svenska filmproduktionen, utgöra enligt utskottets mening icke tillräckliga skäl för en restitution av statliga nöjesskattemedel åt denna produktion enligt av utredningen föreslagna och av Kungl. Maj:t tillstyrkta generella grunder. Den svenska filmkrisen har sin motsvarighet i åtskilliga andra länder och bland dess orsaker har nöjesskattens skärpning uppenbarligen spelat en mindre roll. Det måste enligt utskottets mening i detta läge främst ankomma å den ekonomiska företagarverksamhet det här gäller att själv med stöd av lämpligt avvägda höjningar av biografernas biljettpriser — vilka bortsett från nöjesskattens skärpningar varit praktiskt taget oförändrade sedan 1942 — balansera sin ekonomi och därvid även tillgodose svensk filmproduktion i den omfattning, som finnes motsvara behovet. Man torde icke heller kunna bortse från att bidrag enligt av Kungl. Maj:t föreslagna grunder i avsevärd utsträckning skulle komma lågklassiga nöjesfilmer tillgodo.

Utskottet vill givetvis icke bestrida det konstnärliga och allmänt kulturella värdet av vissa delar av svensk filmproduktion. Även efter här angiven förstärkning av biograf- och filmindustriens ekonomiska underlag är det väl möjligt att produktionen av sådan film kan möta väsentliga svårigheter. Statligt understöd bör emellertid liksom understöd åt konstnärligt värdefull teater, litteratur m. m. utgå med hänsyn till kvaliteten. De svårigheter, som härvid kunna möta, torde såsom statens biografbyrå jämte andra remissinstanser framhållit och erfarenheter från våra nordiska grannländer visa icke vara oöverbärliga. Understöd i denna form torde även böra innefatta den konstnärliga och dokumentariska kortfilmen, som ofta är av stort kulturellt värde, men ingalunda alltid drar så stor betalande publik, som de ofta mindervärdiga filmer, vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag i motsats till kortfilmen skulle komma i åtnjutande av statsunderstöd. En förutsättningslös utredning härom torde böra vidtagas.

Utskottet tillstyrker alltså yrkandena i motionerna I: 440 och II: 513 samt II: 572 och II: 573, medan med den ståndpunkt utskottet intagit motionerna I: 441 och II: 574 samt II: 575 och II: 576 icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

dels ock utskottets hemställan i nedan angivna delar bort hava följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna II: 572, såvitt nu är i fråga, och II: 573 samt med avslag å motionerna I: 441 och II: 574 samt II: 575, sistnämnda motion i vad den avser bidragsprocenten, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 440 och II: 513, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört;

III. att riksdagen må, med bifall till motionen II: 572, i vad den icke behandlats under I., i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört;»

2) av herr *Gustaf Karlsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka i motionen II: 575 framfört förslag om hemställan om utredning rörande statliga åtgärder för underlättande av exporten av svensk film och att därför utskottets hemställan under IV. bort hava följande lydelse:

»IV. att riksdagen må, med bifall till motionen II: 575, i vad den icke behandlats under I., hos Kungl. Maj:t hemställa om snar utredning angående statliga åtgärder för underlättande av exporten av svensk film och om förslag i ämnet snarast möjligt till riksdagen;»

3) av herrar *Svensson* i Grönvik och *Rubbestad*.